NYTJAR HAFSINS

Óttinn við frelsið

Landssamband smábátaeigenda (LS) var stofnað 5. desember 1985. Það sem rak menn til samstöðu var augljós ætlan löggjafans í náinni samvinnu við stórútgerðina að þurrka út smábátaútgerðina og það snarlega. Regluverkið utan um þá útgerð var lyginni líkust.

Árið 1984 var trillukörlum ætluð 8.300 tonn af óslægðum þorski og ekkert af öðrum tegundum. Smábátarnir voru þá rétt innan við 900. Það þarf ekki doktorsgráðu í kjarnorkueðlisfræði til að sjá ætlunarverkið.

Fyrsta stóra verkefni hins nýstofnaða félags var að fá þessa dómadagsdellu leiðrétta. Það tókst að hluta til strax og þáverandi sjávarútvegsráðherra viðurkenndi í sjónvarpsviðtali að útreikningar Fiskifélags Íslands (forvera Fiskistofu) hefðu verið kolrangir. Ef Fiskifélagið hefði reiknað hlut stórútgerðarinnar í þorski með sömu aðferð hefði hún fengið u.þ.b. 80 þúsund tonn til ráðstöfunar, en ekki yfir 210 þúsund tonn. Ég er ekki viss um að LÍÚ hefði setið þegjandi undir slíkri trakteringu.

Frelsisandi lifir enn

Mér er minnisstæð fyrsta alvöru fyrirsögnin sem birtist í fjölmiðli eftir stofnfund LS í Fiskifréttum., 13. desember 1985:

„Krefjumst frjálsra veiða!"

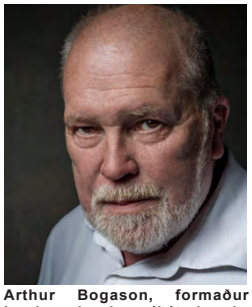
Þessi frelsisandi lifir enn, góðu heilli, meðal smábátaeigenda. Í millitíðinni, frá 1985, hefur sannarlega ýmislegt gengið á. Breytingar á fiskveiðilöggjöfinni og tengdum reglugerðum skipta hundruðum.

Barátta LS skilaði því smám saman að veiði smábátaflotans árið 2016 náði hæstu hæðum, eða tæp 96 þúsund tonnum í heildarafla og voru á síðasta fiskveiðiári yfir 85 þúsund tonn.

Þessi árangur smábátaeigenda er alger undantekning frá þeirri þróun sem almennt hefur verið í heiminum. Því fer fjarri að stórútgerðin hérlendis sé einhver undantekning í því að reyna að sölsa undir sig veiðiheimildir viðkomandi hafsvæða. Á heimsvísu hefur smábátaútvegurinn átt undir þung högg að sækja. Sú botnlausa della sem upp á íslensku heitir hagkvæmni stærðarinnar er keyrð af fullkomnu miskunnarleysi af ýmsum alþjóðlegum stofnunum. Um þessar mundir fer þar fremst í flokki WTO (Alþjóðaviðskiptastofnunin) og fyrir þá sem vilja fræðast nánar þar um, ráðlegg ég að fara á vefsvæði stofnunarinnar.

Í dag steingerast flestir stjórnmálamenn og skriffinnar við að nefnt sé frelsi varðandi fiskveiðar.

Arthur Bogason, formaður Landssambands smábátaeigenda.
Mynd / Landssamband smábátaeigenda.

WTO hefur enga þolinmæði gagnvart smábátaútgerðinni, þrátt fyrir þá staðreynd að hún dragi úr sjó vel yfir helming þess próteins sem fiskveiðar leggja til við fæðuöflun mannkyns.

Hlutur fiskveiða í því sambandi er reyndar ekki hár miðað við aðra matvælaframleiðslu, eða innan við 8% af heildarpróteinframleiðslunni. Það er undarleg staðreynd í ljósi þess að yfir 70% yfirborðs jarðar eru höf og vötn.

Alþjóðasamtök strandveiðimanna og fiskverkafólks (WFF – World Forum of Fish Harvesters and Fish Workers) hafa gert alvarlegar athugasemdir við ferlið sem WTO telur sér sæmandi að stilla upp. Það er lyginni líkast að fylgjast með því hvernig þjóðlegar stofnanir hunsa kerfisbundið þá sem minnst mega sín.

Hvorki WFF né öðrum samtökum smábátaveiðimanna var boðið að samningaborðinu. Skömm WTO er alger. Þetta er sambærilegt því að eitthvert alþjóðlegt batterí efni til fundar um örlög og vinnuumhverfi lögfræðinga og hann sætu einungis bakarar og félagsfræðingar – og smábátasjómenn. Á sama tíma og WTO býður upp á framangreint efna Sameinuðu þjóðirnar (UN) til árs smábátaveiða og tilgreina sérstaklega handfæraveiðar. Það er útilokað að WTO viti þetta ekki og jafn útilokað að útspilið sé tilviljun.

Yfir í allt annað

Mér var boðið að flytja erindi á risaráðstefnunni Rio+20 í Rio de Janero í Brasilíu árið 2012.

Mér þótti sérstakt að Svíakonungur og Svíadrottning settust beint fyrir framan mig á fremsta bekk í sömu andrá og ég gekk í pontu. Ekki uppveðraðist ég vegna þessa. Í gegnum tíðina hef ég hitt góða handfylli af „fyrirfólki" en hef hingað til ekki séð að það sé neitt öðruvísi eða merkilegra en t.d. heiðurshjónin sem reka búðina og veitingastaðinn Skerjakolluna á Kópaskeri. (Innskot: þar smakkaði ég bestu fiskibollur allra tíma).

Ég ákvað, þar sem ég stóð í pontunni með allt þetta finifólk fyrir framan mig að byrja ávarpið með eftirfarandi spurningu: „Hversu margir hér í salnum eru fiskimenn, fyrst allt þetta tilstand gengur út á að ákveða örlög þeirra?"

Ég tók eftir því að Svíakonungur hló ofan í bringuna á sér. Hann vissi greinilega hvers konar skrípaleikur allt þetta tilstand var.

Af troðfullum salnum, (u.þ.b. 500 manns), rétti einn upp hönd. Sá stóð við útidyrnar. Ég fór eftir athöfnina og ræddi við hann. Honum hafði ekki verið boðið. Sem sagt, boðflenna í partíi fyrirmenna sem þótti ekkert eðlilegra en að ráðskast með örlög hans.

Þetta lýsir í hnotskurn vandanum sem smábátaeigendur og -veiðimenn glíma við, ekki bara hérlendis, heldur alls staðar. Þeir eru ekki hafðir með í ráðum, þeirra þekking og skoðanir eru hunsaðar og undantekningarlítið gert sem minnst úr þeim.

Og þá er það þetta með frelsið

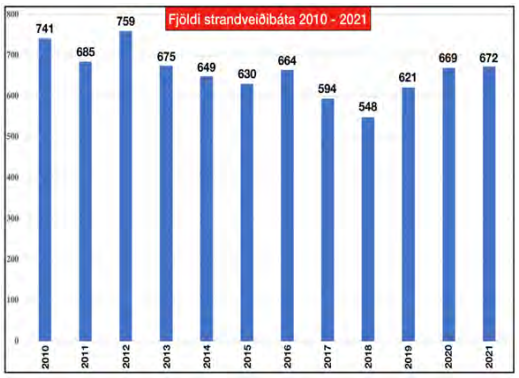
Í dag steingerast flestir stjórnmálamenn og skriffinnar við að nefnt sé frelsi varðandi fiskveiðar.

Á Íslandi gefa ákveðin stjórnmálaöfl sig út fyrir að vera fulltrúar einstaklingsfrelsisins, önnur að þau vilji standa vörð um jafnan rétt þegnanna, en það vinsælasta hjá þeim öllum er að kyrja frasann að „fylgja beri bestu vísindalegu þekkingunni".

Ég man vel þegar verið var að koma strandveiðikerfinu á koppinn. Á Alþingi voru höfð uppi stór orð um að með því að lögfesta slíkt kerfi myndu þúsundir manna flykkjast á vettvang og sprengja öll viðmið í tætlur.

Þessi ofsahræðsla við frelsið, ekki síst af þeim sem segjast standa vörð um það, var beinlínis pínleg. Skynsamasta fólk týndi sér í ímynduðum veruleika sem hefur ekki staðist nokkra skoðun.

Stöplaritið sýnir að áhyggjur þeirra sem héldu að „þúsundir báta" myndu streyma inn í hið nýja kerfi voru óþarfar. Það eru 10 ár síðan bátafjöldinn náði hámarki. Meðaltal þessara 12 ára er 659. Þetta er nú öll ógnin við þorskstofninn.

Fjöldi strandveiðibáta frá árinu 2010. Ástæða þess að ég sleppi árinu 2009 er sú að það ár stóðu veiðarnar frá júní–ágúst og kerfið sett á með svo stuttum fyrirvara að fæstir vissu hvaðan á þá stóð veðrið.

fastus.is

ÖFLUGAR IÐNAÐARÞVOTTAVÉLAR OG ÞURRKARAR
FYRIR FYRIRTÆKI OG STOFNANIR

Tilvalið fyrir:
Verkstæði
Fiskvinnslufyrirtæki
Hótel og gistiheimili
Íþróttafélög og sundlaugar
Heilbrigðisstofnanir
Efnalaugar og þvottahús
Slökkvistöðvar
Skóla

Nánari upplýsingar veitir sölufólk okkar í síma 580 3900

Síðumúli 16 I 108 Reykjavík I Sími 580 3900 I fastus.is

FASTUS
Veit á vandaða lausn

Strandveiðar:

Aflamet slegin

Í nýliðnum maí lönduðu alls 611 strandveiðibátar samtals 3.672 tonnum og hefur afli í maí aldrei verið meiri frá upphafi strandveiða árið 2009. Þar af var þorskur 3.293 tonn, sem er aukning um 699 tonn milli ára.

Örn Pálsson, framkvæmdastjóri Landssambands smábátaeigenda, segir að á öllum svæðum við landið hafi afli aukist á milli ára. Hlutfallslega mest á svæði D, Hornafjörður – Borgarbyggð, um 46% og munar þar mestu um góðan ufsaafla.

Þann 30. maí var landað alls 373 tonnum sem er dagsmet. Fyrra metið var 28. júní á síðasta ári, 367 tonn.

Áætlað aflaverðmæti er 1.347 milljónir króna og er það mikil hækkun frá síðasta ári þegar afli í maí gaf um 755 milljónir.

/VH

Þann 30. maí síðastliðinn lönduðu strandveiðibátar 373 tonnum, sem er dagsmet. Mynd / VH

„Þegar stjórnvöld ákváðu að festa strandveiðikerfið í lög bar þeim að sjálfsögðu skylda til að tryggja því nægjanlegar veiðiheimildir. Geri þau það ekki er allt tal um „eflingu strandveiða“ marklaust hjal.

Strandveiðikerfið er í grunninn sóknarmark, en lýtur að auki lögmálum hins almáttuga kvótakerfis. Strandveiðiflotanum er ætlaður ákveðinn pottur af veiðiheimildum en undanfarin ár hafa stjórnvöld látið ráðast hvort þær dugi til að reglugerðarákvæði um rétt manna til 48 sóknardaga á strandveiðitímabilinu (maí-ágúst) dugi til. Þetta er hreinræktaður tvískinnungsháttur. Landinu er skipt upp í fjögur svæði vitandi vits að veiðin hefst á ólíkum tíma; þannig sitja svæðin fyrir sunnan og vestan við landið uppi með það að veiðin er best fyrir þann tíma sem maí-ágúst tímabilið telur og fyrir austan að veiðin byrjar seinna á tímabilinu. Á þetta hefur verið bent í fjölda ára en stjórnvöld daufheyrast.

Á síðasta ári hefði þurft að bæta við veiðiheimildir strandveiðiflotans innan við þúsund tonnum af þorski svo strandveiðimenn gætu lokið vertíðinni með sóma, hringinn í kringum landið. Það reyndist þáverandi stjórnvöldum ofviða.

Sem sagt, það þurfti að bæta við sem samsvaraði einum þúsundasta af því sem Hafrannsóknastofnun áætlar að sé stærð þorskstofnsins. Hafró hefur ekki farið leynt með að skekkjumörk stofnstærðarmælinga telur í tugum prósenta til og frá.

Stjórnvöld höfðu og hafa hvort í sinni hendi, einn þúsundasta af áætlaðri stærð þorskstofnsins og a.m.k. 7-8 hundruð störf við strandveiðar, hringinn í kringum landið – auk þjónustustarfa í landi.

Hvernig það vefst fyrir vel meinandi fólki hvort vegi þyngra er mér hulin ráðgáta.

Stórútgerðin hefur fundið strandveiðunum allt til foráttu og reyndar smábátaútgerðinni almennt, allt frá upphafsdögum kvótakerfisins. Gæði aflans vafasamur og slysahættan óskapleg.

Opinberar eftirlitsstofnanir hafa hrakið hið fyrrnefnda og hvað varðar hið síðarnefnda hvet ég til þess að nákvæmur listi yfir slys og óhöpp við fiskveiðar allra útgerðarflokka frá því strandveiðikerfið var sett á laggirnar verði birtur. Mig rennur í grun að strandveiðarnar komi ekki illa út í þeim samanburði.

Hinn 30. maí sl. ritaði Svandís Svavarsdóttir grein í Morgunblaðið undir fyrirsögninni „Hagkerfi snýst um fólk“. Þar hitti hún naglann lóðbeint á hausinn.

Stór hluti af hagkerfinu eru fiskveiðar og þær snúast svo sannarlega um fólk. Þær snúast um fiskimenn, þá sem leggja líf sitt og limi að veði til að framfleyta þjóðinni. Smábátaútgerðin er mannaaflsfrek miðað við afla úr sjó. Þegar strandveiðarnar fara af stað í byrjun maímánaðar kviknar líf í fjölmörgum höfnum landsins – á sama tíma og ferðamenn fjölmenna til landsins. Mannlífið glæðist og í loftinu liggur seiðandi vertíðarstemning sem á prýðilega við okkur Íslendinga.

Smábátaútgerðin lagði grunninn að öllu því sem sjávarútvegurinn státar af í dag. Hún á sögulegan rétt til þess að njóta forgangs.

Óttinn, hræðslan við frelsið, er óttastjórnun, vel þekkt verkfæri stjórnvalda í gegnum mannkynssöguna til að hræða almenning til hlýðni. Nú eru vísindin miskunnarlaust notuð til að brýna þetta verkfæri.

Það er kominn tími til að skera af sér þetta vistarband.

Arthur Bogason
Formaður Landssambands smábátaeigenda

